

ÚJABB FELIRATOS KÖEMLÉKEK AZ AQUINCUMI MÚZEUMBAN

Az elmúlt években az aquincumi kőtár több feliratos köemlékkel gazdagodott. Ezek közül néhányat ebből az alkalomból közlünk.

1974-ben a Szentendrei út és Záhony utca sarkán üzemelő Házgyár területéről másodlagos felhasználásból két feliratos oltárkövet hoztak be a múzeumba.¹

1. Oltárkő. Ltsz.: 81.7.20. Anyaga: kemény mészkő. Magassága: 56 cm, átl. szélessége: 20.3 cm, vastagsága: 14.1 cm.

Az oltár abacusát léctaggal, pálcikataggal és egy 7,5 cm magas hasábbal tagolták. Ez utóbbit felül szimpla pikkelysorrall és tíz függőleges irányú, lekerekített élű kanellurával díszítették. Különböző szélességű horony és léctagok képezik az átmenetet az oltár törzséhez. A pálcikatag alatt négy soros felirat következik. Az oltár-törzs alatt az abacus elemeivel szemben rendszertelenül – változó méretű lécet, hornyot, pálcikatagot faragtak ki.

A plinthusra egy sor feliratot véstek.

Az oltár felirata (1–2. kép.)

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / Uccinus / cur(ator) mil(i)-tu(m) / s(olvit) vo(tum) / libe(ns) / merito

Az élesen faragott betűk az első és az utolsó sorban olvashatók. A 2,3,4 sor betűi kurzív jelleget mutatnak. Az 1. sor első két betűje 6 cm magas, a harmadik betű 2.3 cm magas. Az első két betű között az interpunctio helyett hederát, a második és harmadik betű között háromszög alakú bevésést használtak. A második sor betűi átlagosan 2 cm magasak. A harmadik sor betűi változó méretűek, átl. magasság: 2.7 cm. A negyedik sorra is ez a rendszertelenség jellemző, magasság átl. 2 cm. A szavak között itt is háromszög alakú interpunctiót használtak. Az ötödik sor a plinthuson átl. 3.5 cm magas betűkből állt.

Az oltárkő állítatójának neve ismeretlen a közölt névanyagban. A kelta tradíciót őrző Uccinushoz hasonló Uccus, Uccius és ezeknek több változata már előfordult.²

Az egynevű állítató, aki már katonai tisztséggel rendelkezik, ezzel a Iuppiter oltárral a korabeli aquincumi hivatalos kultuszt támogatta.³

Feltűnő az oltár abacusának díszítménye. Az egysoros pikkelymotívum és a lekerekített élű, függőleges kanellura-motívum együttes használata ebben az értelmezésben a köemlékek között – birodalomszerte – példa nélkül áll. E díszítmény más funkcióban viszont feltűnik a katonaság felszereléseinek ábrázolásában.⁴ A mellpáncél alsó részét ilyen félkör alakú díszrel – alatta a függőleges szíjpáncélok félköríves záródással – kanellúra-alakban is készülték. Erre legjobb példának említjük az intercisai köemléken Aeneas viseletét.⁵ A Ny-Carlsberg-i gyűjteményben őrzött görög reliefen, a harcos felszerelésénél is megtaláljuk.⁶ A hellén korból származó építészeti emlékek közül is példaként említhetjük a pergamoni Zeus-

oltárt, ahol az oszloptörzset díszítették ezzel a motívummal.⁷ Még a klasszikus korra datált epidaurusi Tholos oszloptörzsének díszítésére is ezt a motívumot alkalmazták, sőt az archaikus ephesosi Artemis templom oszloptörzsénél is jelentkezett.⁸ Érdekes adatként említjük még, hogy a kairói múzeum görög gyűjteményében őrzött naukratisi oszlopfőt faragták ki azonos módon.⁹

A kőfaragás mellett az ívelt kanellurát a római és a görög fémművességben térkitöltő elemként, a bronzedények díszítésénél általánosan alkalmazták,¹⁰ sőt a lycaoniai harcos pajzsára is ezt a díszítőmotívumot vésték.¹¹

Visszatérve az oltárra – az egynevű állítató egy olyan aquincumi kőfaragó műhelyben rendelhette meg ezt az oltárt, ahol a klasszikus tradíciókat jól ismerték és azokat az egyéni ízlésnek megfelelően is alkalmazták. Ez az egyéni díszű oltár – a klasszikus hagyományokat őrző egyik antoninus-kori helyi kőfaragó műhelyben készült a 2. sz. középső évtizedeiben.¹²

2. Oltárkő: Lh.: L. 1. sz. oltárnál. Ltsz.: 81.7.19. Anyag: fehér mészkő. Magasság: 1.52 cm, szélesség: 62 cm, vastagság: 46 cm.

Az abacus felső részén, a két szélén egy pontdíz körül három kört faragtak. Az abacus közepén egy körívben hatágú, mélyített levelű, középen ponttal ellátott rozettát alkalmaztak, felette kétoldalt két kisméretű, apró szirmú rozettát véstek, a jobb oldali már nagyon sérült. Az átvezető tagozat – a két utolsó léctag kivételével – az abacustól a törzsig teljesen lekopott. Az oltár-törzsen a felirat 8 soros. Az átmenetet képező felület a törzstől a plinthusig szintén hiányos, a léctagok és a hornyok váltogatják egymást. A plinthust egy magasabb hasáb képezi.

Az oltár felirata: (3–4. kép.)

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / T(itus) Ael(ius) Rusticus et / Aelia Vera eius / pro salute / T(itii) Aeli(i) Veri fili(i) / sui !// ex voto l(ibens) m(erito) / [Fusciano] Sil(ano)II c(on)s(ulibus)

A betűket élesen és szabályosan faragták. Az 1. sor betűi 6 cm magasak. Itt nem használtak interpunctiót. A második sorban a betűk átlagos magassága: 5,5 cm, az utolsó betű kisebb. Ebben a sorban két ízben interpunctio és a Rusticus névnel TI ligatúra szerepel. A harmadik sorban a betűk magassága: 5 cm, a negyedik sorban a betűk az előző mérettel azonosak, a salute szóban a V és a T betűnél alkalmaztak ligatúrát. Az ötödik sorban a betűk mérete változatlan, interpunctio egyszer, a ligatúra két ízben fordul elő. A hatodik sor betűinek mérete azonos az ötödik sorban felhasznált betűtípusok méretével. A hetedik sorban átl. 5 cm magasak a betűk – kis eltérésekkel. Feltűnő a 7 cm magas O betű kiemelése. A nyolcadik sor betűi 4–5 cm magasak.

Ez az oltár a párnás oltárok típusához tartozik.¹³ A két szélén a pontozott háromszoros körminta itt a kifaragott párna metszetét ékíti. Térkitöltő elemként szerepel a két kis rozettadísz – általánosan elterjedt díszítőmotívum. Az oltár abacusán közepén megjelenő ábra a korongos hatágú rozetta a napkorongot szimbolizálja, mely szintén kedvelt ornemens volt asztrális tartalommal.¹⁴

Az oltárkövet állító Aelia Vera nevével azonos Aelia Vera feliratot Marcus Aurelius utáni periódusból Campónából ismerjük.¹⁵ A Rusticus cognomen korábban is gyakori Pannóniában, Aurelius Rusticus feliratát Aquincumból a markomann háborúk utáni időszakból ismerjük.¹⁶ Az oltár záróformulájával azonos feliratot a savariai gyűjteményben találunk, sőt a consuli évvel ellátott aquincumi felirattal megegyező epigrafiai emléket is Savariából idézhetünk.¹⁷ Az oltár 188-ban készült.

3. Sírő. Ltsz. 81. 7. 3. Lh.: III. Szentendrei út (Akác köz és Búvár utca közötti szakasz). Közműárókban egy későbbben bolygatott sírhoz használták fel több darabban.¹⁸ Magassága: 2.21 m, sz.: 73 cm, v.: 7.5 cm. Anyag: fehér mészkő. Több helyen sérült. A sírő felső részén, jobb oldalon az acroterion kopott. A másik oldalon ez letört. A sírő oromzatát kettős léctag határolja, a bal oldalon csak egy kis szakasz maradt meg belőle. Az oromzaton belül akanthuslevelek töltik ki a szabad területet, közepén egy négyágú rozettadísz alkalmaztak. A sírő következő részét oszlopokkal határolt felület képezi. Az oszlopokon belül egy sérült koszorú rövidebb szalaggal (taenia) és a koszorún belül sok szirmú rozetta látható. A felület nagyon töredezett, az oszlopokból csak a legalsó részletek maradtak meg, a koszorú faragását is nagyrészt leverték. A koszorús mező alatt jól kifaragott négy borostyánleveles borostyánindás fríz húzódik. Ez alatt kettős léctaggal keretelt, hosszúka, téglalap alakú mezőben 8 sor felirat következik (5–6–7 kép)

D(is) M(anibus) / Ma(r)iae Euphrosi/nae quondam ux/ori P(ublius) Ael(ius) Crispus / m(ari)tu(s) et M(aria) P(ri)ma / coniugi et p(atr)on(a)e carissima(e) fac(i)end(um) / curaverunt /

A betűk kivitelezése gyakorlatlan kézre utal. Az első sor betűinek mérete: 3 cm, a második sorban a betű magassága nem változott. Az Euphrosina névnél¹⁹ a HR betű szerepel ligatúrában. Interpunctiót egyízben használtak. A harmadik sor betűinek magassága: 3.3 cm. Interpunctió egyszer fordul elő. A negyedik sor betűinek magassága: 3 cm. Interpunctiót három esetben alkalmaztak. Az ötödik sor betűinek átl. magassága: 3.5 cm. Itt interpunctiót kétszer dokumentáltunk, a maritus szónál az A és az R betűt, az ET szó betűit, a Maria névnél az A és az R betűt, a Prima névnél az M és az A betűt alkalmazták ligatúrában. A hatodik sor betűinek magassága: 4.6 cm. Interpunctió egyízben fordul elő. Ebben a sorban az ET szó betűit kapcsolták össze, továbbá a patrone szónál az A, T és az R betűket olvassuk ligatúrában. A hetedik sor betűinek magassága: 3.5 cm, interpunctiót kétszer alkalmaztak. Itt a patrone szónál az N és az E betűt vonták össze. Az utolsó sor betűinek magassága 3 cm, a curaverunt igénél az A betűt a V-vel és az R betűt az U-val és az N betűt a T-vel kapcsolták össze.

Felépítés szempontjából a sírkőhöz az aquincumi. 1. sz. végéről származó M. Fulvius Secundus sírkövét említhetjük,²⁰ a sírkő acroterionos, akanthusleveles rozettás oromdíszre is itáliai befolyást tükröz, az oszlopokkal keretelt mezővel együtt.²¹ A növénydíszes fríz alkalmazása még megelőzi a feliratos növényi keretdíszet, használatát az 1–2. sz. fordulóján lesz divatos.²² A növényi ornamentikás fríz beiktatása a léckeretes felirat felett még egy arrabonai és több más lelőhelyű köemléken is feltűnik, ezek közül kiemeljük a Poetovio–Savaria lelőhellyel említett sírkövet.²³ A borostyáninda tagolása és technikai kidolgozása ezen a köemléken teljesen megegyezik a tárgyalt sírkő ornamentikájával. Az indadísz technikai kivitelezésének azonos példáját mutatja a 2. sz. 50–60-as éveire keltezett Iul. Iulianus sírkövének töredéke.²⁴ A koszorús kövek egyik késői darabja M. Herennius Pudens sírköve, melyet az epigrafiai adatok alapján a 2. sz. végére kelteztek.²⁵

A sírkő epigrafiai adatait tekintve a görög Euphrosinus cognoment má: Marcus Aurelius után Aquincumból és Dalmatiából több feliratról ismerjük.²⁶ Crispus görög eredetű név,²⁷ de gyakori latin cognomina. A név Északitáliában és a nyugati provinciákban gyakori, de Iulius Crispus nevével már Aquincumban találkoztunk,²⁸ egy 2. sz. közepére keltezett sírkövön, a Crispus név tovább él a markomann háborúk után is.²⁹ A Prima cognomen inkább a korai periódusban terjedt el a pannóniai feliratos emlékekben, de később is előfordul.³⁰

Összefoglalva a sírkő jellemzőit, a korai elemek tovább élését igazolja (arcoterion, akanthusleveles rozettás oromzat, a felirat feletti növénydíszes fríz). Mindez a koszorú motívummal együtt és az epigrafiai adatok elemzése alapján a sírkő keletkezési idejét a 2. sz. 2. felére helyezzük.

4. Sírő feliratos része. Ltsz.: 81.7.12. Lelelőhely: Árpád fejedelem útja 108-tól É-ra, a későrómai erődfalba beépítették.³¹ Anyag: fehér, kemény mészkő. Felül két csaplyuk van. A sírkő magassága: 114 cm, szélessége: 86 cm, átl. vastagsága: 15 cm. Egyszerű léckereten kívül és a léckeretekkel határolt mezőben az alábbi 10 soros felirat olvasható (8–9. kép.), melyből az utolsó négy sor részletei a fehér habarcsból nem láthatóak.

D(is) M(anibus) / Sep[ti]miãe Crescentinãe coniugi carissim[a]e / et obsequentissimãe / quãe vix(it) ann(or)um XL Sit(t) ius / Felix maritus cum / Sittia Ur[s]ia iul(i) / Comminia / et Sep(timia) Qu(ad)rat(i)a . . . faciend(um) [curaverunt]

A betűket elég szabályosan vésték. A legfelső sor betűinek magassága: 6,5 cm. Az első sor betűinek magassága: 6 cm. Két betűt a habarcsból nem látni, a Septimiae névnél az A és az E betűt, a Crescentina névnél az N betűt kapcsolták össze a T betűvel. A második sor betűi 4 cm magasak. A Crescentinae utolsó szótagánál az I és az N betűt és az A ill. E betűt, a coniugi szónál a NIV, a carissimae szónál az A és az R betűt és az I,M,E betűt használták ligatúrában. A coniugi szónál a C betűn belül vésték az O betűt. A harmadik sor betűinek magassága: 4,5 cm. Az ET szó betűin kívül az obsequentissimae szónál a V,E, I,M és az A,E betűket vonták össze.

A negyedik sor betűinek mérete azonos az előző sor betűinek nagyságával. Itt kétszer figyeltük meg az interpunctiók használatát. A qua-nál az U és az A betűt vonták össze. Az ötödik sor betűinek magassága: 5,3 cm. A maritus szónál a MAR betűket vonták össze. A hatodik sor betűinek magassága: 5 cm. Itt másfél betű a habarcstól nem látszik. A következő sorban a betűmagasság: 6 cm. Itt két és fél betű nem látszik a habarcstól. A nyolcadik sor betűinek magassága: 4,5 cm. Itt a fél sor betűi nem látszanak a habarcstól. Az ET szó betűit, ill. a Quadratia névnél a VR betűket kapcsolták össze. Az utolsó sorban a betűmagasság: 3,5 cm. A faciendum szóban ND ligatúra van. A sor második fele a habarcstól nem olvasható. A feltételezett curaverunt igénél esetleg a V és az E betűt vonták össze.

A léckeretes feliratos mezőn kívül a Dis Manibus formula több ízben megtalálható a 2. sz. végi – 3. sz. elejei brigetioi sírköveken,³² sőt az intercisai práhuza-mok is a 3. sz.-ból származnak.³³ Az aquincumi gyűjteményből a Hunka dombi, ötalakos sírkövet említhetjük meg, melyet Caracalla korára datáltak.³⁴

A Crescentina cognomen nagyon gyakori Észak-itáliában,³⁵ a Sittius névre Carnuntumból, Intercisából a 3. sz.-ból vannak adataink, sőt az aquincumi, Thevesté-

ből származó család 3. sz.-i sírkövén is előfordul.³⁶ Valószínűleg a Sittius név női változata a Sittia, amely eddig ismeretlen az epigrafiai anyagban. Az Ursa névre a korai időkben is vannak adatok, de Marcus Aurelius uralkodása után Carnuntumban, Savariában már feltűnik.³⁷ A Comminia név Savariából jelentkezett eddig egy 2. sz. végi – 3. sz. elejei feliraton.³⁸ Dáciából és Noricumból is vannak adataink Cominiára, Mócsy A. szerint itálikusok vagy délgalliaiak lehettek.³⁹

A Quadratia név csak Dalmatiában fordul elő.⁴⁰ A név férfi megfelelőjére utalva, a Quadratusra – mely Itáliában, a kelta provinciákban és Afrikában nagyon gyakori.⁴¹ Aquincumból Septimius Quadratus feliratát ismerjük.⁴²

A felirat keretelése, a sírkő kezdőbetűinek elhelyezése, továbbá a sok ligatúra és a névanyag elemzése alapján a sírkő töredéket a 3. sz. elejére keltezzük.

Még megemlítjük, hogy a most közölt négy felirat közül epigrafiai és szobrászati értékeken kívül a 3. és a 4. számú nagyon érdekes adatot szolgáltat arra vonatkozólag is, hogy a rómaiaknál az uxor fogalma mennyire egyértelművé vált, törvényes feleséget jelent, viszont a coniux szó jelentése pedig bővült.⁴³

Rövidítések

ActaArchHung	Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae	Gabler 1969	Gabler D.: Scarbantia és környékének római köplasztikai emlékei. Arrabona II (1969) 22.
Alföldy 1963	Alföldy G.: Aquincum vallási életének története. BpR 20 (1963) 49–51.	Hampel 1909	Hampel J.: A pannoniai oltárok alakja és díszítése. ArchÉrt 29 (1909) 43.
AntTan	Antik Tanulmányok	Hoffiler–Saria 1970	V. Hoffiler–B. Saria: Antike Inschriften in Jugoslawien. Zagreb. 1970.
ArchÉrt	Archaeológiai Értesítő	Kuzsinszky 1904	Kuzsinszky B.: Római feliratok az Aquincumi Múzeumban. BpR 8 (1904) 164.
ArchHung	Archeologica Hungarica	Mócsy 1959	A. Mócsy: Die Bevölkerung von Pannonien bis zu den Markomannkriegen. Bp. 1959.
Barkóczy 1951	Barkóczy L.: Brigetio. DissPann. II. 22. Bp. 1951.	Nagy 1963	Nagy T.: rec. AntTan. 10 (1963) 297.
Barkóczy 1964	L. Barkóczy: The population of Pannonia from Marcus Aurelius to Diocletian. ActaArchHung. 16 (1964) 257–356.	Nagy 1971	Nagy T.: Kőfaragás és szobrászat Aquincumban. BpR 22 (1971) 132.
BpR	Budapest Régiségei	RégFüz	Régészeti Füzetek
Castiglione 1961	Castiglione L.: Görög művészet. Bp. 1961.	Reinach 1912	S. Reinach: Repertoire de Reliefs Grecs et Romains. II. köt. Paris. 1912.
CIL	Corpus Inscriptionum Latinarum	RIU	Die römische Inschriften Ungarns.
Comm.Hum.Litt	Commentationes Humanorum Litterarum		
Czeglédi 1961	Czeglédi I.: Coniux és uxor. AntTan. 8 (1961) 96–99.		
Erdélyi 1929	Erdélyi G.: A pannoniai síremlékek ornamentikája. Eger. 1929.		
Erdélyi 1954	Erdélyi G.: Kőemlékek in Intercisa I. ArchHung 33 (1954)		
Erdélyi 1974	Erdélyi G.: A pannoniai szobrászat és kőfaragás Magyarországon. Bp. 1974.		

Jegyzet

1. Szirmai RégFüz 1: 28 (1975) 48.
2. Uccus = Mócsy 1959, 194., Uccius: A. Hölder: Alt-celtischer Sprachschatz. III. köt. Leipzig. 1907. 12–13. h., a kelta nevekkel kapcsolatban pedig lásd még: Szabó 1963, 220–234., Szabó 1964, 165–174.
3. Alföldy 1963, 49–51.
4. A lorícáról bővebben: L. Lindenschmit: Tracht und Bewaffung des röm. Heeres während d. Kaiserzeit. Braunschweig. 1882. 6–7., H. Russel Robinson: The armour of imperial Rom. London. 1975. 145–174, közelebbről a lorica squamataról: 153–159.
5. Erdélyi 1954, LXII. Taf. 3. kép., 183. kat. szám., a mitológiai reliefekre általában Erdélyi 1974, 131–152.
6. Reinach 1912, 185/3. kép.
7. Castiglione 1961, 221. kép.
8. Castiglione 133. kép., 24. kép.
9. Itt köszönjük meg Gáspár Dórának az alábbi adatot: M. C. C. Edgar: Catalogue general des antiquites egyptiennes du Musee du Caire. Vol. XIII. Leipzig. 1903. 67. XXXI. T. 27597. sz.
10. S Reinach: Repertoire de Reliefs Grecs et Romains I. köt. Paris, 1909. 161., E. Swoboda: Carnuntum, seine Geschichte und seine Denkmäler. Graz–Köln. 1964. X. T/2. k.
11. Reinach 1912, 105/1. kép.
12. Nagy 1971, 132.
13. Hampel 1909, 43.
14. Nagy L.: Asztrális szimbólumok a pannóniai kőemlékeken. Pécs. 1935. 1/1., 4. kép., Hoffiler–Saria 1970, 270. 583.
15. CIL III 3403; Barkóczy 1964, 327, 347. 106/10.
16. Mócsy 1959, 188., Barkóczy 1964, 232. 105/240.
17. L. Balla–T. P. Buocz–Z. Kádár–A. Mócsy–T. Szentlélek: Die römischen Steindenkmäler von Savaria. Bp. 1971. Kat. sz.: 30=Bild 24, 1. kép=1. Kat., L. Barkóczy–A. Mócsy: RIU I. (1972) 34. 22. szám.
18. Szirmai RégFüz 1: 32 (1979) 39.
19. Itt mondunk hálás köszönetet Németh Margit olvasatáért.
20. Nagy 1971, 108, 110.
21. Erdélyi 1929, 4, 6., Nagy T. 1971, 114.
22. Erdélyi 1929, 40, 7.
23. Gabler 1969, 22. 13. kép. – I. század vége, a század közepéről 29. 21. kép. és Hoffiler–Saria 1970, 447. sz= 197–198, a többi emlékre a növénydíszes frízzel 19. sz= 10–11., 47. sz= 24., 53–54. sz= 27., 58. sz= 29, 487–8. sz= 222.
24. Nagy 1971, 122.
25. Nagy 1963, 297.
26. Kuzsinszky 1904, 64. – az oltár alsó részén kurzív felirattal Barkóczy 1964. 347. 105, 264–311. és CIL III 1713, 8944.
27. W. Pape: Wörterbuch d. Griechischen Eigennamen. Braunschweig. 1842. 216., I. Kajanto: The latin Cognomina. Comm. Hum. Litt. 36 (1965) 223.
28. Mócsy 1959, 158/2, 176/12, 29/1, 90/41 és 186/22 = CIL III 10550
29. Barkóczy 1964, 310. 91/17, 105/169., 144/87.
30. Mócsy 1959, 185. 111/5, 20, 124/3, 131/2., Barkóczy 1964, 321.
31. Szirmai RégFüz 1: 29 (1976) 26–27.
32. Barkóczy 1951, L, VI/3, VII/1, VIII/1, 2, IX/3, XI/2.
33. Erdélyi 1954, 192–193. 39/1–2. kép, 40/1–3. kép.
34. Nagy 1971, 125. 36. kép.
35. Barkóczy 1964, 309–310. 178/77=354.
36. CIL III 11267= Carnuntum, ez korábbi. CIL III 10515 = Intercisa: III. századi., Barkóczy 1964, 326. 58/7, 78/26.
37. Mócsy 1959, 194. 151/2, Barkóczy 1964, 326. 58/7, 78/26.
38. Lásd 16. j-t. 89=135 kat. sz. = 110.
39. CIL III 14263
40. G. Alföldy: Die Personennamen in der römischen Provinz Dalmatia. Heidelberg. 1969. 278.
41. Barkóczy 1964, 331.
42. Barkóczy 1964, 321., 105/28.
43. Czeglédy 1961, 96–98. – Itt mondok hálás köszönetet Soproni Sándor lektorom szíves észrevételeiért, tanácsaiért. A felvételeket Molnár Ilona és a rajzokat Arnóti Zsuzsanna készítette.

NEUERE INSCRIFTEN IM MUSEUM VON AQUINCUM

Im Jahr 1974 wurden vom Gelände der Bauelementenfabrik an der Ecke Szentendrei út und Záhony utca aus sekundärer Verwendung zwei Altarsteine mit Inschrift ins Museum gebracht.

1. Altarstein. Inv. Nr.: 81.7.20. Material: harter Kalkstein. Höhe: 56 cm, durchschn. Breite: 20,3 cm, Dicke: 14,1 cm.

Inscription des Altars: (Abb. 1–2.)

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / Uccinus/cur(ator)
mil(it)u(m) / s(olvit) vo(tum) libe(ns)/merito.

Zeit: Hergestellt in den mittleren Jahrzehnten des 2. Jh.

2. Altarstein. Fundort: wie oben. Inv. Nr.: 81.7.19. Material: weisser Kalkstein, Höhe: 152 cm, Breite: 62 cm, Dicke: 46 cm.

Inscription des Altars: (Bild 3–4.)

I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / T(itus) Ael(ius)
Rusticus et/Aelia Vera eius/pro salute/T(itii)
Aeli(i) Veri fili(ii)sui/! ex voto l(ibens) m(erito)/
[Fusciano] Sil(ano) II c(on)s(ulibus)

Zeit: 188.

3. Grabstein. Inv.-Nr. 81.7.3. Fundort: Budapest III., Szentendrei út (Abschnitt zwischen Akácköz und Búvár

utca). Zum Bau des Kanalisationsgrases wurden vier Teile eines zerstörten Grabes verwendet. Material: weisser Kalkstein. Höhe: 221 cm, Breite: 73 cm, Dicke: 7 cm.

Inscription des Grabsteines: (Bild 5–6–7.)

D(is) M(anibus) / Ma(r)iae Euphrōis/nae quondam
ux/ori P(ublius) Ael(ius) Cri(sp)us / marit(us) et̄ Maria
Primā/coniugi et̄ pātro/n(a)e carissimā(e) fac(idendum)
/ curāverunt /

Zeit: 2. Hälfte des 2. Jh.

4. Inschriftenteil eines Grabsteines. Inv. Nr.: 81.7.12. Fundort: nördlich vom Gebäude Árpád fejedelem útja 108, in die spätrömische Festungsmauer eingebaut. Material: weisser, harter Kalkstein. Höhe: 114 cm, Breite: 86 cm, durchschn. Dicke: 15 cm.

Inscription des Grabsteines: (Bild 8–9.)

D(is) M(anibus) / Sep[ti]miae Crescentī/inae coniugi
carissim[a]e / et obsequētissimāe/ quae vix(it)
ann(or)um XL Sit(t)ius / Felix maritus cum / Sittia
Ur[s]a fil(i) / Comminia et̄ Sep(timia) Qu(ad)r(a)-
ti(a) . . . / faciendum [curaverunt]

Zeit: Anfang des 3. Jh.

Abbildungen

Abb. 1 Altar des Uccinus.

Abb. 2 Altar des Uccinus.

Abb. 3 Altar des Titus Aelius Rusticus und seiner Gattin Aelia Vera.

Abb. 4 Altar des Titus Aelius Rusticus und seiner Gattin Aelia Vera.

Abb. 5 Grabstein der Maria Euphrosina.

Abb. 6 Teilansicht vom Grabstein der Maria Euphrosina.

Abb. 7 Grabstein der Maria Euphrosina.

Abb. 8 Grabstein der Septimia Crescentina.

Abb. 9 Grabstein der Septimia Crescentina.

Képjegyzék

1. kép. Uccinus oltára.

2. kép. Uccinus oltára.

3. kép. Titus Aelius Rusticus és felesége Aelia Vera oltára.

4. kép. Titus Aelius Rusticus és felesége Aelia Vera oltára.

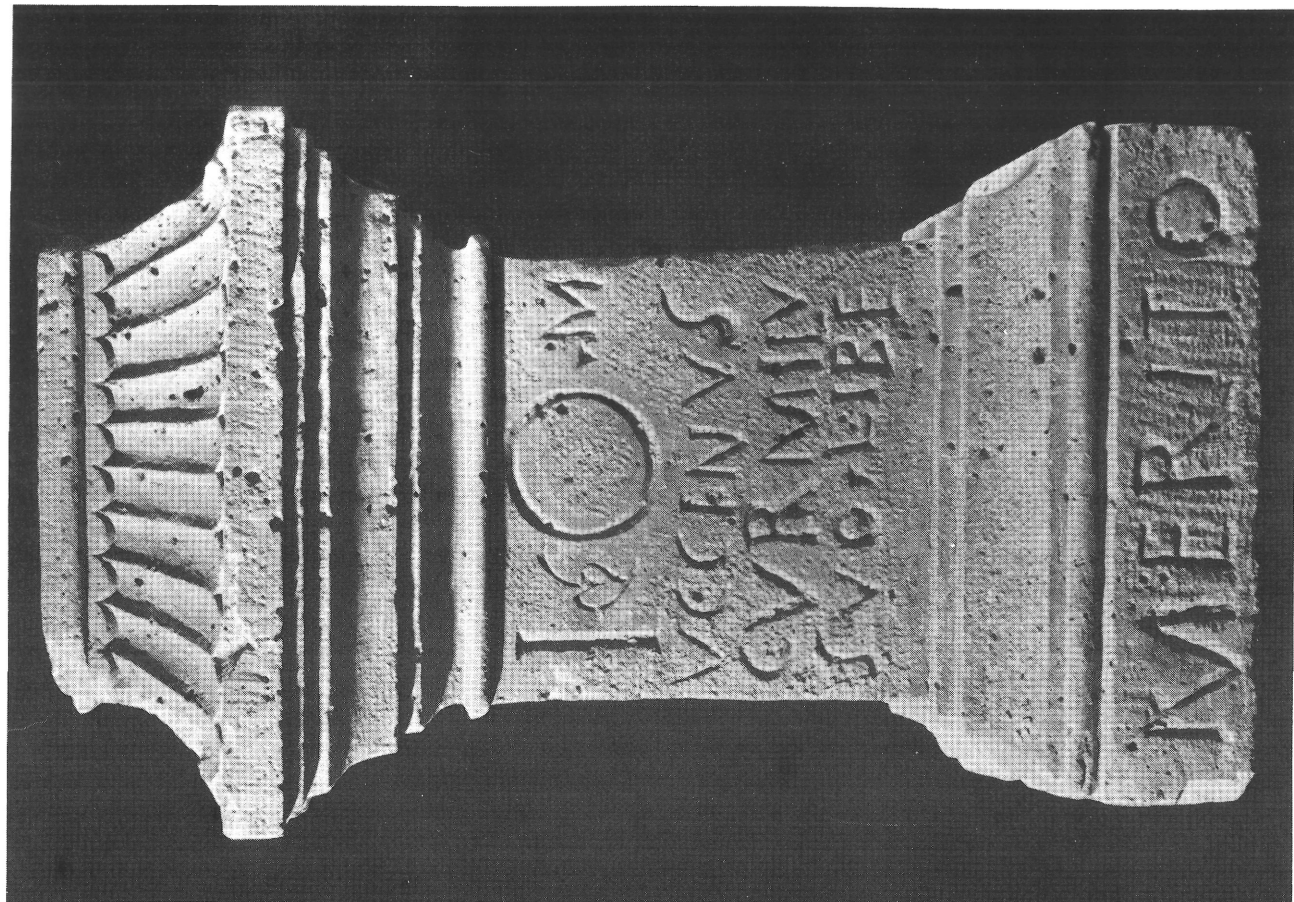
5. kép. Maria Euphrosina sírköve.

6. kép. Részlet Maria Euphrosina sírkövééről.

7. kép. Maria Euphrosina sírköve.

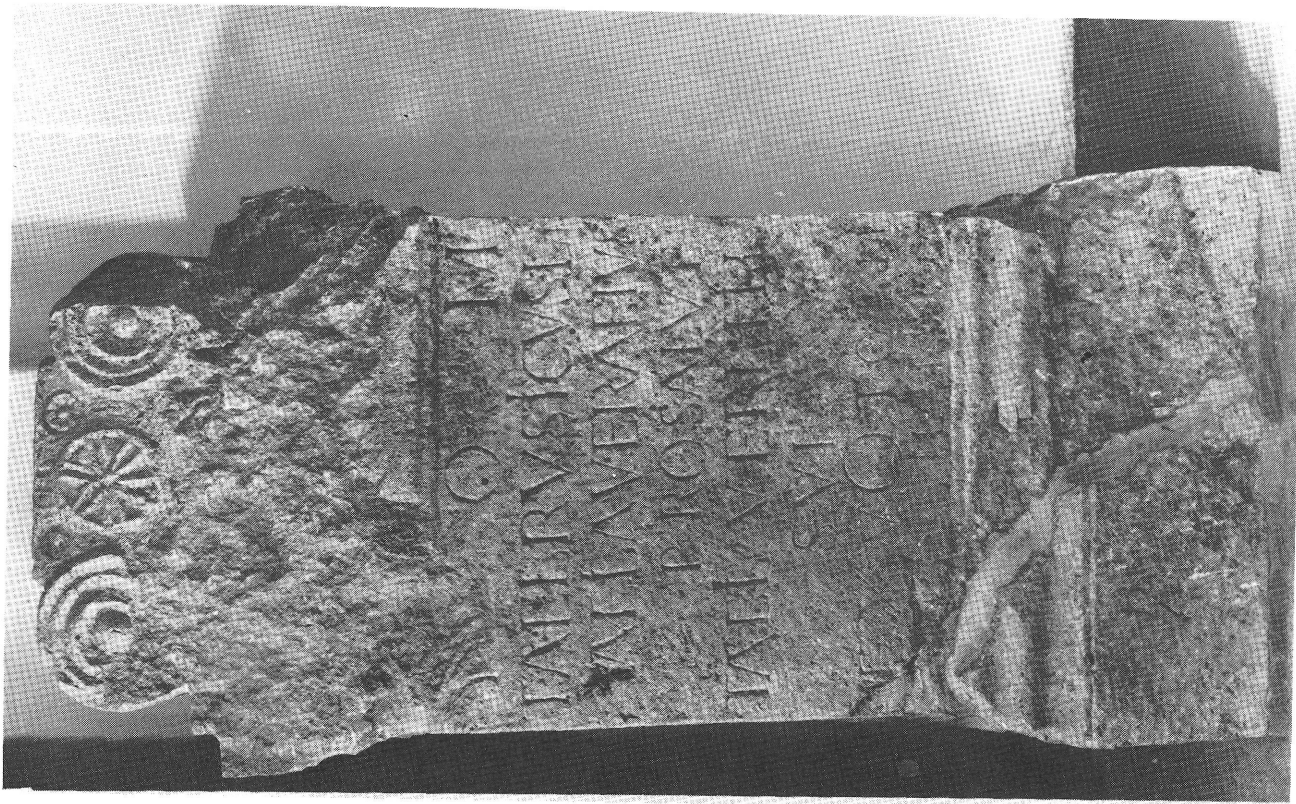
8. kép. Septimia Crescentina sírköve.

9. kép. Septimia Crescentina sírköve.

I 60 M
 VCCINVS
 CVRMILV
 SVO LIBE

MERITO

3

IO M
TAE LR V STCV SET
AEL AV ERAEIVS
P ROSALVE
TAE L V ERI FLI
S VI
EX V O T O L M
S I L I C O S

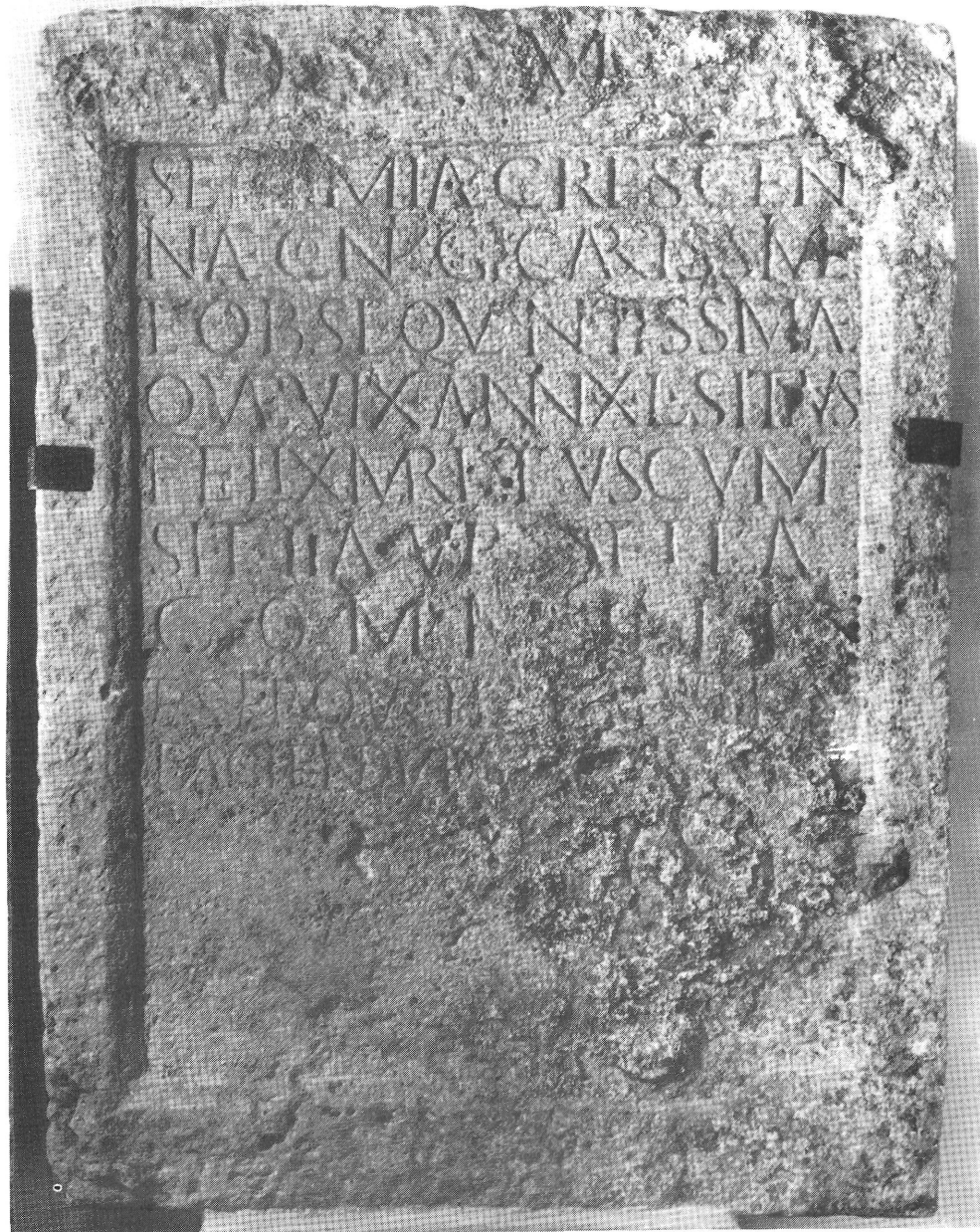
4

IM
D
MARIE·EVPHROSI
NAE·QV·ON·DAM·VX
OR·P·A·EL·C·R·I·S·P·V·S
MARIT·ET·MARIA·PRIMA·
CONIV·GI·F·P·A·RO
NE·CARISSIMA·FAC
CVRA·VERV·NT

D M

SEIT MIA CRESCEN
 NA CN GICARISSMA
 E OBS EQVENTISSMA
 QVE VIX ANNIS SITIVS
 FELIX MARI TVSCVM
 SITIA VRS AFILA
 COMMUNIA
 E SEP QRTI
 FACIENDVM CVRAVERVNT